

Elektroenerģijas ražošanas obligātā iepirkuma ietvaros

Publicēts: 22.09.2020.

Biroja sagatavotais tiesas nolēmumu pārskats lietās par komersantiem piešķirtajām tiesībām ražot elektroenerģiju koģenerācijā un elektroenerģiju, izmantojot atjaunojamos resursus obligātā iepirkuma ietvaros (informācija atjaunota 10.09.2020.)

Saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likuma 31.² panta pirmo un otro daļu un Ministru kabineta 2009.gada 10.marta noteikumu Nr.221 "Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā" (turpmāk – Noteikumi Nr.221) 2.¹punktu un Ministru kabineta 2010.gada 16.marta noteikumu Nr.262 "Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamos energoresursus, un cenu noteikšanas kārtību" (turpmāk – Noteikumi Nr.262) 6.¹ punktu, Būvniecības valsts kontroles birojs (turpmāk – Birojs) no 2020.gada 1.janvāra organizē to elektroenerģijas ražotāju darbības uzraudzību un kontroli, kuri izmanto noteikumos minētās tiesības pārdot elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, kā arī pieņem lēmumus par valsts atbalsta izmaksas apturēšanu un nepamatoti vai nelikumīgi saņemtā valsts atbalsta atgūšanu.

Šajā laika periodā ir stājušies spēkā trīs nolēmumi elektroenerģijas tirgus jomā, kuros strīds tiesā risinājies par Ekonomikas ministrijas pieņemto lēmumu tiesiskuma apstrīdēšanu.

- 1 Samērīguma, tiesību normu saprātīgas piemērošanas, privātpersonu tiesību ievērošanas un labas pārvaldības principi ir vērtēti lietā Nr.A420296919 (A01104-20/36) (spriedums tiesu e-pakalpojumu vietnē atrodams pēc ECLI koda [ECLI:LV:ADRJJTN:2020:0616.A420296919.5.S]).

Īss apstākļu izklāsts.

Pieteicējam ar Ministrijas lēmumu atcelta atļauja ražot elektroenerģiju koģenerācijā obligātā iepirkuma ietvaros, pamatojoties uz Ministru kabineta noteikumu Nr.221 (šeit un turpmāk – tiesību normas redakcijā, kas bija spēkā ministrijas lēmuma izdošanas brīdī) 47.punktu, konstatējot, ka Pieteicēja minēto noteikumu 46.1. punktā noteiktajā triju mēnešu laikā no brīdinājuma saņemšanas nenodrošināja komersanta atbilstību noteikumu Nr.221 44.2. punkta kritērijiem.

Pieteicējs apstrīdēšanas iesniegumu pamatojis ar argumentu, ka objektīvu iemeslu dēļ brīdinājumu nav saņēmis, līdz ar to nebija informēts par tā saturu un noteiktajiem termiņiem apliecinājuma iesniegšanai. Pasta iestāde nav sniegusi skaidrojumu, kādēļ ierakstīts sūtījums netika saņemts. Līdz šim pārkāpumi nav bijuši, iepriekšējā saziņā ar Ministriju notikusi sūtīt vēstules pa pastu, elektroniski vai sazvanoties. Izmantojot šos saziņas veidus, Ministrijai bija iespēja saziņu veikt ātrāk un efektīvāk.

Likumā noteiktais pienākums nodokļu parāda samaksai tika veikts pēc brīdinājuma saņemšanas.

Saskaņā ar Paziņošanas likuma 3.panta pirmo un otro daļu, dokumenta paziņošanu iestāde veic uz vietas iestādē vai piegādājot ar tās norikota darbinieka vai ziņneša starpniecību, izmantojot pasta pakalpojumus, izmantojot elektroniskos sakarus vai publiski. Ja ārējā normatīvajā aktā nav noteikts konkrēts dokumenta paziņošanas veids, iestāde pati izvēlas tādu veidu, kas nodrošinātu atbilstošu dokumenta paziņošanu adresātam. Iestāde pēc iespējas ņem vērā adresāta norādīto dokumenta paziņošanas veidu.

Tiesa, izvērtējot brīdinājuma paziņošanas apstākļus, norādīja, ka Paziņošanas likuma 8.panta normas kalpo par tiesiskās noteiktības un drošības nodrošināšanai. No tiesisko seku viedokļa faktiskai nesasniedzamībai nav izšķirošas nozīmes, jo personai jārēķinās ar faktu, ka darbojas dokumentu paziņošanas juridiskā fikcija (neatspēkojams pieņēmums), atbilstoši kurai tiek pieņemts, ka nosūtītais dokuments likumā noteiktā laikā adresātam ir tapis zināms.

Noteikumu Nr.221 attiecīgajās tiesību normās par brīdinājuma nosūtīšanu Pieteicējam (44.², 46.¹ punkts), kas piemērojamas

izskatāmajā gadījumā, tiešā tekstā (expressis verbis) nav noteikts konkrēts šā dokumenta paziņošanas veids. Līdz ar to atbilstoši iepriekš norādītajai Paziņošanas likuma tiesību normai Ministrijai bija tiesības izvēlēties atbilstošāko brīdinājuma paziņošanas veidu. Tiesa vērsa uzmanību, ka brīdinājums saskaņā ar noteikumu Nr.221 normām prasa no komersanta konkrētu rīcību, bet ja rīcība neseko, tad komersantam rodas noteiktas tiesiskas sekas. Līdz ar to šāda veida dokumenta atbilstošs paziņošanas veids ir tāds, kas iestādei rada pārliecību, ka attiecīgais dokuments patiešām ir paziņots tā adresātam un, ka adresāts to ir saņēmis vai tam vajadzēja to saņemt.

Juridiskajā literatūrā ir teikts, ka dokumentu paziņošanas procesa būtisks princips ir adresāta līdzdarbības (sadarbības) pienākums dokumenta paziņošanā. Sadarbības pienākums izpaužas kā pienākums: 1) pieņemt iestādes paziņoto dokumentu; 2) paziņot savu adresi (tās izmaiņas) iestādei 3) būt sasniedzamam iestādei paziņotajā adresē; 4) būt atbildīgam par sadarbību ar savu pārstāvi vai adresē esošo personu dokumenta nodošanā (*sk. Neimanis J. Paziņošanas likuma komentāri. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 25.lpp.*).

Izskatītajā lietā tiesa atzina, ka Ministrija, nosūtot brīdinājumu ierakstītajā pasta sūtījumā uz Pieteicēja reģistrēto juridisko adresi, ir izmantojusi atbilstošāko no Paziņošanas likuma 3.panta pirmajā daļā paredzētajiem paziņošanas veidiem, līdz ar to lietā nav konstatējams labas pārvaldības principa, privātpersonu tiesību ievērošanas un tiesību normu saprātīgas piemērošanas principu pārkāpums.

Savukārt attiecībā uz lēmuma samērīguma izvērtējumu tiesa norādījusi, ka Noteikumu Nr.221 47.punktā noteiktās sekas ir skaidras un nepārprotamas, par konkrētas tiesību normas pārkāpumu tā paredz pieņemt konkrēta satura lēmumu (obligāto administratīvo aktu) – piemērot konkrētas sekas (sankciju). Līdz ar to Ministrijai nebija rīcības brīvības izvēlēties kāda satura akts ir izdodams.

Atziņas par samērīguma principu ir sniegtas arī lietā A420303918 (1.instance spriedums tiesu e-pakalpojumu vietnē ir atrodas pēc ECLI koda - [ECLI:LV:ADRJVTN:2019:0415.A420303918.9.S], Administratīvās apgabaltiesas sprieduma ECLI kods [ECLI:LV:ADAT:2019:1011.A420303918.13.S]).

Īss situācijas izklāsts.

Pieteicējam atļauja pārdot elektrostacijā saražoto elektroenerģiju ir atcelta atļauja ražot elektroenerģiju koģenerācijā obligātā iepirkuma ietvaros, pamatojoties uz Ministru kabineta noteikumu Nr.262 62.² punktu, konstatējot, ka Pieteicējam ir izveidojies nodokļu parāds pret valsti un Pieteicējs trīs mēnešu laikā (konkrētajā termiņā) nav iesniedzis apliecinājumu par parāda neesamību.

Apstrīdēšanas iesniegums pamatots ar netipisku situāciju, ko izraisījušas rudens lietavas un plūdi, kas raksturojama kā valsts mēroga dabas katastrofa. Pieteicējs uzskata, ka tā veiktā saimnieciskā darbība ietilpst 2017.gada 14.novembra Krīzes vadības padomes protokolā Nr.4 (http://www.vugd.gov.lv/files/textdoc/KVPProt_141117_final.pdf) norādītajā krīzes skartajā teritorijā un ir attiecināmas Civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldīšanas likuma normas par palīdzības saņemšanu no valsts un pašvaldību institūcijām, tāpēc Pieteicējam nav piemērojamas soda sankcijas.

Tiesa atzina, ka ārkārtas situācija un teritorijas, kuras ir skārusi dabas katastrofa, tika izsludināta ar Ministru kabineta 2017.gada 29.augusta rīkojumu Nr.455 „Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu” un Limbažu novads tajā neietilpst, tādēļ uz Pieteicēju rīkojums un pašvaldības atbalsta mehānismi nav attiecināmi. Bez tam tiesa konstatēja, ka Pieteicējs nav iesniedzis pierādījumus situācijas ietekmei uz Pieteicēju un elektroenerģijas ražošanu. Elektroenerģijas ražošana visa gada garumā, arī plūdu laikā, ir bijusi stabila.

Tāpat par pietiekamu pamatu lēmuma atcelšanai nekalpo apstākļi, ka uzņemoties saistības Pieteicējs nebija informēts par prasību nodrošināt nodokļa parāda virs 150 euro neesamību, jo šāda prasība tiešā tekstā ir iekļauta Noteikumos 262. Ar 2018.gada 10.aprīļa grozījumiem ieviests papildus mehānisms, uzliekot Ministrijai pienākumu atcelt komersantam tiesības ražot elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, ja tas nav novērsis samaksas pienākumu.

Lietā netiek konstatēts samērīguma principa pārkāpums. Pieteicējam konstatētās neatbilstības bija jānovērš termiņā, pretējā gadījumā iestājas konkrētas sekas - pienākums izdot obligāto administratīvo aktu.

Apgabaltiesa, pievienojoties pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai, atzina, ka pārsūdzētais lēmums ir tiesisks. Augstākā tiesa atteicās ierosināt kasācijas tiesvedību.

- 1 Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) administrēto nodokļu un nodevu parāds kā priekšnosacījums Ministru kabineta 2010.gada 16.marta noteikumu Nr.262 „Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamus energoresursus, un cenu noteikšanas kārtību” (turpmāk - NoteikumiNr.262) 60.² punkta un 62.²punkta piemērošanai (lieta Nr.A420159519, AA43-0457-20, pirmās instances tiesas spriedums tiesu e-pakalpojumu vietnē ir atrodams pēc ECLI koda [ECLI:LV:ADRJRTN:2019:0924.A420159519.3.S], otrās instances tiesā pēc ECLI koda [ECLI:LV:ADAT:2020:0420.A420159519.10.S] .

Īss apstākļu izklāsts.

Lietā nav strīds par nodokļa parāda esamību. Pieteicēja ieskatā ne katrs nodokļa parāds ir ielasāms noteikumuNr.262 60² punktā. Pieteicējai nodokļu parāds izveidojies sakarā ar Valsts vides dienesta lēmumu, kas pieņemts, pamatojoties uz Dabas resursu nodokļa likuma normām. Atbilstoši Dabas resursu nodokļa likuma 30.panta otrās un trešās daļas normām dabas resursu nodokļa aprēķināšanu kontrolē Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, bet Valsts ieņēmumu dienests (turpmāk – VID) veic nodokļa iemaksu kontroli, uzskaiti, piedziņu.

Likuma „Par nodokļiem un nodevām” 20.panta 6.punktā noteikts, ka dabas resursu nodokli administrē VID, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija un tās padotībā esošās iestādes atbilstoši Dabas resursu nodokļa likumam. Savukārt Dabas resursu nodokļa likuma 30.pants noteic, ka nodokļa aprēķinu kontrolē Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, tās padotībā esošās iestādes un VID (otrā daļa). Nodokļa iemaksu kontroli, uzskaiti, piedziņu un sadali veic VID (trešā daļa).

Līdz ar to pirmās instances tiesa atzina, ka VID ir to institūciju lokā, kura ir kompetenta administrēt dabas resursu nodokli.

Noteikumu Nr.262 60.² punktā noteikts, ka Ministrija reizi pusgadā pārlicinās, vai komersantam nav VID administrēto nodokļu un nodevu parādu. Ja ministrija konstatē, ka komersantam ir nodokļu vai nodevu parāds, kura kopsumma pārsniedz 150 euro, Ministrija nosūta komersantam brīdinājumu par iespēju zaudēt tiesības pārdot no atjaunojamiem energoresursiem saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros. Ja trīs mēnešu laikā komersants neiesniedz apliecinājumu par nodokļa parāda neesamību, Ministrija saskaņā ar Noteikumu Nr.262 62.²punktu mēneša laikā pieņem lēmumu, ar kuru atceļ komersantam piešķirtās tiesības pārdot no atjaunojamiem energoresursiem saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros.

Vērtējot Noteikumu Nr.262 60.² punkta saturu, pirmās instances tiesa atzina, ka normas mērķis ir pārlicināties par komersanta nodokļu nomaksu, proti, jēdziens “nodokļu parāds” minētajā normā tiek attiecināts uz komersantu, nevis uz nodokļa parāda administrējošo iestādi. Tādējādi Ministrijai bija pienākums pārlicināties par visiem konkrētā komersanta nodokļu parādiem.

Tāpat tiesa nepiešķīra nozīmi Pieteicējas argumentam, ka Valsts vides dienesta lēmums ir pārsūdzēts, jo saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 185.panta ceturtās daļas noteikumiem pieteikuma iesniegšana tiesā neaptur administratīvā akta darbību, ja administratīvais akts uzliek pienākumu samaksāt nodokli, nodevu vai veikt citu maksājumu valsts vai pašvaldības budžetā.

Otrās instances tiesa atzina, ka Noteikumu Nr.262 60.2 punkta mērķis un jēga ir novērst situāciju, kad valsts atbalsts tiek izmaksāts komersantam, kurš neievēro normatīvo aktu prasības, nemaksājot valstī noteiktos nodokļus vai nodevas, līdz ar to nav nozīmes atšķirībām kompetento iestāžu funkcijām.

Pielietotie saīsinājumi:

Ekonomikas ministrija - Ministrija

Būvniecības valsts kontroles birojs - Birojs

Elektroenerģijas ražotāji, katrā konkrētajā lietā - Pieteicējs

Ministru kabineta 2009.gada 10.marta noteikumuNr.221

“Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu,

ražojot elektroenerģiju koģenerācijā”

- Noteikumi Nr.221

Ministru kabineta 2010.gada 16.marta noteikumi Nr.262

„Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamos

energoresursus, un cenu noteikšanas kārtību”

- Noteikumi Nr.262

<https://www.bvkb.gov.lv/lv/elektroenerģijas-razosana-obligata-iepirkuma-ietvaros>